

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการ “องค์กรออมบุญวันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านดอนไชย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน” เทศบาลตำบลล้อมแรด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) บนฐานแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ที่ศึกษาโดยให้บุคคลเล่าเรื่องราวหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ตนเองประสบมา และตีความหมายจากประสบการณ์นั้น ๆ ซึ่งฐานแนวคิดดังกล่าวถือเป็นทฤษฎีรากฐานของการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

สำหรับประชากรในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นไปที่ตัวของ “องค์กรออมบุญวันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านดอนไชย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน” เทศบาลตำบลล้อมแรด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชน ทั้งนี้จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ รวมจำนวนทั้งสิ้น 16 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงไปยังประชากรที่ยินยอมและมีความพร้อมที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้ศึกษา ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งกลุ่มประชากรที่จะศึกษาในครั้งนี้ออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีจำนวน 9 คน

1.1 ประธานองค์กร จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นหนึ่งในแกนนำที่ร่วมก่อตั้งองค์กรฯ ในช่วงแรก ๆ และเป็นผู้ที่ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ นางยุพิน เถาเปียปลุก

1.2 ตัวแทนของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ จำนวน 4 คน โดยเจาะจงเลือกตัวแทนที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานขององค์กรฯ อย่างสม่ำเสมอและมีความพร้อมที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้ศึกษา ประกอบไปด้วย

นางสุวิมล ตาแล คณะกรรมการฝ่ายบริหาร

น.ส.ภัทราจารินทร์ ตาแล คณะกรรมการฝ่ายทะเบียนข้อมูล

นางบัวผาย วงศ์อินทร์ คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาองค์กรชุมชน

นางจำเนียร สุขเมือง คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ/ติดตาม/ประเมินผล

1.3 ตัวแทนของสมาชิกที่ได้รับสวัสดิการในแต่ละประเภท จำนวน 4 คน โดยเจาะจงเลือกตัวแทนของสมาชิกที่ยินยอมและมีความพร้อมที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้ศึกษา ซึ่งจะให้มุมมองของสมาชิกที่ได้รับสวัสดิการจากองค์กรฯ ประกอบไปด้วย

นางอรพิน พุทธิฉาย ตัวแทนผู้รับสวัสดิการกรณีผู้สูงอายุ

นางสำเนียง วงศ์เผือก ตัวแทนผู้รับสวัสดิการกรณีสมาชิกเสียชีวิต

นางวราลักษณ์ วงศ์หล้า ตัวแทนผู้รับสวัสดิการกรณีคลอดบุตรและเยี่ยมไข้

น.ส. ธัญพิชชา นามแก้ว ตัวแทนผู้รับสวัสดิการคนทำงาน

2. กลุ่มประชากรในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) จำนวน 13 คน โดยทำการสนทนากลุ่มย่อยเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2552 จำนวน 13 คน ซึ่งประกอบไปด้วย

นางยุพิน เถาเปี้ยปลุก ประธาน

นางสุวิมล ตาแล คณะกรรมการฝ่ายบริหาร

นางธิติพร วงศ์ท่า คณะกรรมการฝ่ายบริหาร

นางศิริรัตน์ อินवान คณะกรรมการฝ่ายทะเบียนข้อมูล

นางสาวอารีลักษณ์ ดวงตา คณะกรรมการฝ่ายทะเบียนข้อมูล

นางสาวภัทรจารินทร์ ตาแล คณะกรรมการฝ่ายทะเบียนข้อมูล

นางสุภาพร ชูช่วย คณะกรรมการฝ่ายทะเบียนข้อมูล

นางสาวธัญพิชชา นามแก้ว คณะกรรมการฝ่ายทะเบียนข้อมูล

ด.ต. สวาท เมืองแดง คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาองค์กรชุมชน

นางบัวผาย วงศ์อินทร์ คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาองค์กรชุมชน

นางทับทิม ปัญญาบุตร คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ/ติดตาม/ประเมินผล

นางจำเนียร สุขเมือง คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ/ติดตาม/ประเมินผล

นางบุญณดา ธัญักัญญาภัทร คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ/ติดตาม/ประเมินผล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) โดยศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ คือ ข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ จุลสาร เอกสารประกอบการเรียนการสอน เพื่อกำหนดกรอบ และแนวทางในการศึกษา รวมถึงใช้

วิธีการศึกษาข้อมูลแบบย้อนหลังสำหรับข้อมูลบางประเภทที่ไม่สามารถศึกษาได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต ซึ่งข้อมูลจะอยู่ในรูปของเอกสารที่มีอยู่ในชุมชน เช่น เอกสาร แผ่นพับ รูปภาพ แผนที่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

2. การสังเกต (Observation) การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสังเกตควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์เพื่อช่วยในการเก็บรายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงช่วยในการตรวจสอบข้อมูลที่สังเกตเห็นได้ไปพร้อม ๆ กัน

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ประสาน ตัวแทนของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และสมาชิกที่ได้รับสวัสดิการในแต่ละประเภท

4. การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เป็นรูปแบบของการจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อยที่อยู่ในขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้ โดยมีประธาน ตัวแทนของคณะกรรมการ และตัวผู้ศึกษาเข้าร่วมในเวทีสนทนากลุ่มย่อยดังกล่าว

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. ผู้ศึกษาใช้กรอบคำถามประกอบการสัมภาษณ์ (Guide line Interview) ในแต่ละประเด็นที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่ศึกษา ดังนี้

1.1 ความเป็นมาของ “องค์กรออมบุญวันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านดอนไทย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน” ตำบลล้อมแรด อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดลำปาง ประกอบด้วยข้อมูลเบื้องต้นและประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านดอนไทย และการก่อตั้ง

1.2 “องค์กรออมบุญวันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านดอนไทย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน” มีการบริหารจัดการองค์กรอย่างไร

1.2.1 โครงสร้างองค์กรออมบุญฯ

1) การจัดแบ่งโครงสร้างในการบริหารจัดการองค์กรออมบุญฯ

(แนวดิ่ง/แนวนอน/เครือข่าย)

2) การเชื่อมโยงกลุ่มงานต่าง ๆ ขององค์กรออมบุญฯ เข้าด้วยกัน

1.2.2 กลยุทธ์การบริหารจัดการองค์กรออมบุญฯ ทำอย่างไร

1) องค์กรออมบุญฯ มีแผนการดำเนินการอย่างไร

2) วิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการองค์กรออมบุญฯ

1.2.3 ระบบการทำงานขององค์กรออมบุญฯ มีหลักการดำเนินงานอย่างไร

1) ระบบการทำงานขององค์กรออมบุญฯ เป็นอย่างไร (การเงิน, ข้อมูล, การวางแผน, การติดตาม)

2) การขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กรออมบุญฯ นำไปสู่การสร้างทุนทางสังคมที่ยั่งยืนอย่างไร

1.2.4 รูปแบบการบริหารจัดการขององค์กรออมบุญฯ

1) ปัจจุบันมีรูปแบบอย่างไร

2) คิดว่ารูปแบบที่เหมาะสมกับองค์กรออมบุญฯ คืออะไร

1.2.5 คนทำงานขององค์กรออมบุญฯ

การได้มา/การคัดเลือก/การพัฒนาคณะกรรมการบริหารขององค์กรออมบุญฯ วันละหนึ่งบาทเป็นอย่างไร

1.2.6 ทักษะคณะกรรมการบริหารขององค์กรออมบุญฯ มีทักษะการบริหารจัดการองค์กรฯอย่างไร

1.2.7 ค่านิยมร่วมของสมาชิกองค์กรออมบุญฯ

1) มีระบบความเชื่ออะไรบ้าง ที่ยึดโยงสมาชิกในองค์กรออมบุญฯ เข้าด้วยกัน

2) เป้าหมายที่สมาชิกองค์กรออมบุญฯ อยากไปให้ถึงร่วมกัน

1.3 การดำเนินงาน“องค์กรออมบุญฯ วันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านดอนไชย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน” รวมถึงแนวคิดในการดำเนินการขององค์กรออมบุญฯ หลักการในการดำเนินการขององค์กรออมบุญฯ ประเภทการจัดสวัสดิการชุมชน วิธีการดำเนินการ คุณสมบัติของสมาชิกที่จะเข้าร่วมองค์กรออมบุญฯ และ สิทธิประโยชน์ที่จะได้รับจากการเป็นสมาชิก, การพ้นจากการเป็นสมาชิก มีการกำหนดไว้อย่างไรบ้าง

2. การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยในครั้งแรกผู้ศึกษาได้ใช้กรอบคำถามประกอบการสัมภาษณ์ (Guide line Interview) ในแต่ละประเด็น ดังนี้

2.1 การเกิดและพัฒนากองทุนของ “องค์กรออมบุญฯ วันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านดอนไชย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน”

2.1.1 แนวคิดในการพัฒนาองค์กรออมบุญฯ การเกิดองค์กรออมบุญฯ มีรูปแบบแนวคิดอย่างไร

2.1.2 รูปแบบการดำเนินงานขององค์กรออมบุญฯ ที่พัฒนาดังแต่ระยะก่อตั้งมาจนถึงปัจจุบัน

2.2 รูปแบบการบริหารจัดการ “องค์กรออมบุญวันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านดอนไชย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน”

2.3 ความสำเร็จของ “องค์กรออมบุญวันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านดอนไชย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน”

2.4 อุปสรรคการดำเนินการ “องค์กรออมบุญวันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านดอนไชย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน”

2.5 การแก้ไขปัญหาของ “องค์กรออมบุญวันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านดอนไชย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน”

2.5.1 การแก้ไขปัญหาสามารถทำได้อย่างไร

2.5.2 กระบวนการแก้ไขปัญหา (ขั้นตอน วิธีการ)

3. เครื่องบันทึกเสียง เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถเก็บรายละเอียดของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ซึ่งจะทำให้ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. สมุดบันทึก สำหรับการศึกษาครั้งนี้จะทำการจดบันทึกควบคู่กับการใช้เครื่องบันทึกเสียง หรือในกรณีที่ผู้ศึกษาไม่ได้รับความยินยอมให้ใช้เครื่องบันทึกเสียง

ซึ่งการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปแนวทางการเก็บข้อมูลของการศึกษาออกมาในรูปแบบของตารางได้ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1

สรุปกระบวนการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ประเด็น	เนื้อหา	วิธีการศึกษา	เครื่องมือ	กลุ่มเป้าหมาย
ลักษณะสภาพทั่วไปของชุมชน	- ประวัติชุมชน - ที่ตั้งและอาณาเขต - จำนวนประชากร - ลักษณะอาชีพ - ระบบสาธารณสุขในชุมชน ฯลฯ	- ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร - การสัมภาษณ์	- เครื่องบันทึกเสียง - สมุดบันทึก	จากผู้รู้และหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน เช่น เทศบาล โรงพยาบาล ชุมชน ฯลฯ

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเด็น	เนื้อหา	วิธีการศึกษา	เครื่องมือ	กลุ่มเป้าหมาย
การบริหาร จัดการกองทุน ออมบุญวันละ หนึ่งบาทเพื่อ สวัสดิการ ชุมชน สร้างทุน ทางสังคมอย่าง ยั่งยืน หมู่บ้าน ดอนไชย	1. โครงสร้างการ บริหารองค์กรออม บุญวันละหนึ่งบาท 2. กลยุทธ์การบริหาร จัดการองค์กรออม บุญวันละหนึ่งบาท 3. ระบบการทำงาน ของการขับเคลื่อน องค์กรออมบุญวัน ละหนึ่งบาท 4. รูปแบบการ ขับเคลื่อนองค์กร ออมบุญวันละหนึ่ง บาท 5. สมาชิกองค์กร ออมบุญวันละหนึ่ง บาท 6. ทักษะของสมาชิก องค์กรออมบุญวัน ละหนึ่งบาท 7. ค่านิยมร่วม สมาชิกองค์กรออม บุญวันละหนึ่งบาท	- ศึกษาข้อมูล จากเอกสาร - การสังเกต - การสัมภาษณ์ - การสนทนา กลุ่มย่อย (Focus Group)	- แนวคำถาม ประกอบการ สัมภาษณ์ - เครื่องบันทึกเสียง - สมุดบันทึก	- ประธาน - กรรมการ - สมาชิก

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ มีรูปแบบของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้แหล่งต่าง ๆ คือ เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยได้มีการจัดระบบข้อมูลให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาทำการตรวจสอบโดยใช้วิธีการเชื่อมโยงข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ โดยทำการเปรียบเทียบจากข้อมูลในรูปของเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ เพื่อดูความสอดคล้อง และยืนยันความถูกต้องของข้อมูลด้วยการจำแนก และจัดระบบข้อมูล หาความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันของข้อมูล รวมทั้งความหมายที่ปรากฏอยู่ในความเกี่ยวข้องนั้นมาเป็นผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษา

จากการที่ผู้ศึกษาได้มีการจัดระบบข้อมูลอย่างชัดเจนตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้จึงใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันระหว่างข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มานำเสนอในรูปแบบของข้อมูลเชิงพรรณนาที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ